

Asia: VN/9732/2019

STM065:00/2019 Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Yleiset kommentit uudistuksesta ja esitysluonnokseen sisältyvistä ehdotuksista

- **yleiset huomiot ehdotetuista vanhempainpäiväraahajärjestelmän muutoksista**

Lapsiperheiden Etujärjestö pitää hyvänä sitä, että hallituksen esityksen luonnos perhevapaiden uudistamisesta ei sisällä heikennyksiä kotihoidon tukeen ja, että siinä esitetään perhevapaiden käyttöön joustoa. Perhevapaiden hienoinen lisääminen on oikeansuuntainen, mutta riittämätön toimi elämänlaadun sekä jatkuvuuden turvaamiseksi.

Perhepolitiikkaa on tehtävä perheiden ehdoilla ja perhettä koskevan tiedon sekä yhteisen edun ja hyvän tahdon varassa. Perhepolitiikkaa, saati sen kohteita, ei tule alistaa työmarkkinalogiikalle. YK:n työjärjestö ILO:n mukaan ihminen ei ole työvoimaa vaan ihminen. Lainsäädäntö ja lainsäädännön perustelut, jotka perustuvat ihmisen lähtökohtaiseen tai tosiasialliseen alisteisuuteen työmarkkinoille ovat eettisesti virheellisiä ja valtiovallan toimintaan sopimattomia.

Lapsiperheiden Etujärjestö huomauttaa, että esitysluonnoksessa on rakenteellisia ja teknisiä sekä faktisia virheitä. Hallituksen esityksenluonnos sairausvakuutus-, työsopimus- ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta tulisi ottaa tarkasteluun eri tasoiltaan. Lisäksi järjestö katsoo, että lähtökohtatilanne on määritelty yhteiskuntapoliittisesti kestävämmällä ja osin epäeettiselläkin tavalla.

Perhevapaissa on kyseessä lähtökohtaisesti perhepolitiikka, joka liittyy lasten synnyttämiseen ja hoitamiseen. Esityksessä on lasten synnyttämistä ja perhe-elämää virheellisesti ja ristiriitaisesti – vieraantuneesti – käsitelty työmarkkinapoliittisena kysymyksenä.

Lakiesityksen lähtökohta tulee korjata ja lainsäädännön tulee perustua ihmisyyden, ihmisten ja perheen tarpeisiin sekä lasten synnyttämisen ja lasten hoidon inhimilliseen, kestäväan ja eettiseen perustaan.

Yhteiskunnallinen jatkuvuus

Lakiesitysluonnoksesta puuttuu sosiaalisen kestävyuden tavoite. Yhteiskunnan ja hyvinvointiyhteiskunnan säilyminen edellyttää tervettä väestörakennetta ja – muut tekijät vakioiden – vähintään 2,1 lasta/nainen – tasoista syntyvyyttä. Esityksen toteutuminen johtaa suomalaisten tahdon vastaisen matalan syntyvyyden jatkumiseen, ellei jopa syntyvyyden laskuun. Suomalaiset haluaisivat keskimäärin 2,44 lasta (Pekkola & Lehtonen 2015 <https://www.theseus.fi/handle/10024/97857>), mutta syntyvyys on enää n. 55% suomalaisten tahtomasta määrästä.

Esitysluonnoksessa on sekoitettu yhteiskunnan perusfunktioista ”voimavarojen tuottaminen” ja ”jatkuvuuden ylläpito”. Voimavarojen tuottamista eli taloutta ja työelämää on korostettu liiaksi jatkuvuuden eli perheen ja lasten synnyttämisen kustannuksella. Lisäksi taloutta on arvioitu virheellisesti mm. jättäen huomiotta todellisen työn käsitteen ja kotityön merkitys kansantaloudessa (ks. kohta 3.).

Lakiesitys on puutteellinen ja yhteiskunnallisesti kestävä, sillä tavoitteeksi ei ole asetettu väestöllistä kestävyttä ja kansalaisten tahtoman lapsiluvun saavuttamista.

Lakiesitysten tekniset perustelut

Lakiesityksessä on uuvuttava määrä yksityiskohtia, joiden todenperäisyyttä tai suhteellisuutta on mahdotonta varmistaa. Esityksessä viitataan esim. moneen kertaan joihinkin ”kyselyiden tuloksiin”, joissa ”naiset tekevät enemmän kotityötä kuin miehet”. Tästä johdetaan moninaisia päätelmiä ja ehdotuksia. Jyväskylän yliopiston pitkäaikaisten ajankäyttötutkimusten päätulos on, että miehet ja naiset tekevät Suomessa jokseenkin saman määrän kotityötä, mutta että miehet ja naiset tekevät erilaisia kotitöitä. Lisäksi miehet tekevät jossain määrin naisia enemmän palkkatyötä. On mahdotonta kommentoida kaikkia lakiesityksien yksityiskohtia, mutta on selvää, ettei niiden laadinnassa ole kiinnitetty riittävästi huomiota tieteellisen keskustelun tuloksiin. Yksittäiset

”tutkimukset, saati kyselyt” eivät ole tieteen tuloksia. Tieteen tuloksia – eli vallitseva tieteen paradigma – ovat tieteellisen keskustelun tulokset.

Lakiesitysten sosiaalitieteelliset sekä sosiaalieettiset perustelut on tarkistettava, sillä niissä on ilmeisiä virheitä ja puutteellisuuksia.

Työn ja työmarkkinoiden käsitteet

Lakiesityksessä on virheellinen – implisiittinen ja itse asiassa määrittelemätön – ”työn” käsite. Työnä pidetään lakiesityksissä vain palkkatyötä. Kuitenkin todellista, tuottavaa ja välttämätöntä työtä on myös kotityö. Kotityötä ei kuitenkaan pääsääntöisesti huomioida kansantalouden tilinpidossa. Tilastokeskuksen mukaan Suomessa näin jätetään kolmannes kansantuotteesta kansantalouden tilinpidon ulkopuolelle. Kansantalouden kirjanpidosta puuttuva summa on n. 100 miljardia euroa vuodessa. <https://www.stat.fi/meta/til/kotsa.html> Kansantalouden puutteellisen kirjanpidon vuoksi kadotetaan näkyvistä ja yhteiskuntapolitiikan fokuksesta jopa pääosa perheiden käytettävissä olevista tulosta, kuin kotityön arvonlisäys jätetään huomioon ottamatta.

Pienten lasten vanhemmat tekevät erittäin tuottavaa työtä. Heitä ei ole syytä pyrkiä ”palauttamaan työmarkkinoille”, sillä he ovat jo reaalisilla työmarkkinoilla ja työelämän piirissä tehdessään erittäin tuottavaa lastenhoitotyötä ja muuta kotityötä. Pienten lasten vanhemmille on myönnettävä täysi ja suoritusta vastaava eläke-etuus kotityön ja lastenhoitotyön perusteella. Eläkejärjestelmää on täydennettävä ottamalla huomioon lasten vanhempien tekemä työ ja sen tuotokset sekä myöntämällä lasten vanhemmille kuuluva eläke-etuus. Lisäksi etuuksia määriteltäessä on otettava huomioon lapsia synnyttävien ja hoitavien vanhempien tosiasiallinen ja täysin ratkaiseva tuotos kansantaloudelle ja yhteiskunnalle. Oikeudenmukaisten eläke-etuuksien määrittelyä tai kansantalouden työsuorituksien tuottamista varten ei tarvita pikkulasten vanhempien siirtämistä palkkatyömarkkinoille – pikemminkin on turvattava mahdollisuus lasten synnyttämiseen ja lastenhoitotyölle, sillä tämä on edellytys niin kansantaloudelle kuin hyvälle elämälle.

Lakiesitykset on puutteellisina korjattava siten, että työn ja työmarkkinoiden sekä kansantalouden tilinpidon käsitteet ja arvo määritellään oikein ja otetaan huomioon tavalla, joka vastaa niiden todellista merkitystä.

- **kommentit raskaus- ja erityisraskausrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

Nykyisin äidillä on oikeus 105 äitiysrahapäivään lapsen syntyessä kuolleena. Esityksen luonnoksessa ehdotetaan, että päivien lukumäärä pudotettaisiin 84 päivään. Myös kuolleena syntyvän lapsen

isyysrahan maksamista pudotettaisiin 18 päivästä 12 päivään. Lapsiperheiden Etujärjestö ry ei hyväksy näitä heikennyksiä. Perhevapaiden uudistaminen ei saa heikentää lapsikuoleman kohdanneiden perheiden tilannetta, vaan korvattavien päivien lukumäärän tulee olla vähintään sama kuin nykyään.

Lapsiperheiden Etujärjestö pitää huolestuttavana myös ehdotettuun raskausrahaan kätkeytyvää heikennystä. Äitiysrahaa saa nykyään 30–50 arkipäivää ennen lapsen laskettua aikaa. Esityksessä äitiysrahan (raskausrahan) aloitusaika lyhenee 14–30 päivää ennen lapsen laskettua aikaa. Loppuraskauden vointia voi olla mahdoton ennustaa ja äitiys-/raskausraha hakemus tulee tehdä Kelalle kaksi kuukautta ennen lapsen laskettua aikaa.

- **kommentit vanhempainrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

Hallituksen esitysluonnoksessa lapset ja perheet ovat epätasa-arvoisessa asemassa keskenään, eikä esitysluonnos ole täysin hallitusohjelman mukainen. Jos puoliso ei luovuta 63 vanhempainrahopäivää äidille, hallituksen mallissa äidin tulisi olla yksinhuoltaja, jotta hän voisi hoitaa lasta yhtä pitkään ansiosidonnaisella kuin nykyisin. Perhevapaa uudistuksen tulee edistää lapsen edun toteutumista ja perheiden hyvinvointia. Jotta tämä tavoite voisi toteutua, uudistuksessa tulee turvata lapsen oikeus oman vanhemman hoivaan riippumatta vanhempien työ- tai opiskelutilanteesta.

Vanhempainpäivärahamallin esitysluonnoksessa yksinhuoltajavanhemmalla on oikeus käyttää molempien vanhempien vanhempainrahakiintiöt. Myös kahden huoltajan perheissä tulee olla mahdollisuus luovuttaa kaikki vanhempainrahopäivät toiselle vanhemmalle. Kahden huoltajan perheissä tilanteet vaihtelevat ja lapsen oikeus oman vanhemman hoivaan on tärkeämpää kuin perhevapaiden kaavamainen jakaminen vanhempien kesken. Jotta uudistus edistäisi lapsen edun toteutumista ja perheiden hyvinvointia, vanhempainpäivärahan tulee olla kohdennettu lapselle, ei vanhemmalle. Ajatus "samasta haitasta" työnantajille on näköjään johtanut siihen, että puolisoista on erottava saadakseen ansiosidonnaisen perhevapaan täyspitkinä tasa-arvoisesti. Tasa-arvoero tulisi korjata suoraan lasta hoitavan puolison toimeentuloa ja eläketurvaa parantamalla. Vanhempainpäivärahan tulee olla kohdennettu lapselle, ei vanhemmalle.

Lapsiperheiden Etujärjestö katsoo, että perhevapaa järjestelmän lähtökohtana tulisi olla lapsen oikeus oman vanhemman hoivaan eli perheillä tulisi olla mahdollisimman suuri valinnanvapaus perhevapaiden jakamisessa. Jotta yhä useammalla isällä olisi aidosti mahdollisuus käyttää perhevapaita, Suomessa tulisi vahvistaa kotivanhempien asemaa sekä pyrkiä kohti EU-direktiivin suositusta laajentaa vanhempainvapaan käyttöä lapsen 12 ikävuoteen saakka.

Vanhempainvapaata tulee voida käyttää joustavasti, yksittäisinä päivinä tai osa-aikaisesti, siihen asti, että lapsi on 12-vuotias. (Ruotsissa vanhempainvapaata voi käyttää kunnes lapsi täyttää 12 tai kunnes lapsi on käynyt peruskoulun 5. luokan loppuun. Enintään 96 päivää voidaan käyttää sen

jälkeen, kun lapsi täyttää 4 vuotta.) Lapsen ollessa pieni (alle 3-vuotias) äidin ja isän tulee voida pitää vanhempainvapaata yhtä aikaa vapaasti valitseminaan jaksoina. Tämä parantaisi perheiden hyvinvointia ja arjen haasteita, kun perheet pystyisivät hyödyntämään yhtäaikaista perhevapaita silloin, kun tuelle on suurin tarve. Tutkimuksen mukaan äidin ja isän yhtä aikaa käyttämät vanhempainvapaat parantavat ensisynnyttäjien psyykkistä terveyttä ja vähentävät sairaanhoidon tarvetta.

Vanhempainrahopäiviä tulee voida käyttää yhtä aikaa sekä joustavasti vuorotellen lastenhoidon tukien kanssa. Suomessa yli 20 % isistä ei käytä lainkaan vanhempainvapaita. Vanhempainvapaiden käyttämisen mahdollistaminen nykyistä useammalle isälle on tärkeämpää kuin luoda lisäkannustimia sille ryhmälle isistä, joka jo käyttää vanhempainvapaita. Kiintiöiden kasvattaminen lisää lapsiperheiden välistä eriarvoisuutta eikä paranna isien mahdollisuuksia käyttää perhevapaita.

- **kommentit muita sairausvakuutuslakiin ehdotettuja muutoksia koskien**

-

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin**

Perhevapaajärjestelmää ja lapsiperheiden tukia tulee kehittää lasten ja erilaisten perheiden tarpeista lähtien. Kotihoidon tuen taso on jälkeenjäänyt ja se tulisi perhevapaauudistuksen yhteydessä nostaa vähintään minimivanhempainpäivärahan tasolle. Kotihoidon tuen tason nostaminen voisi vaikuttaa positiivisesti syntyvyyteen, sillä kotihoidon tukea saaneiden naisten todennäköisyys kolmannen lapsen saamiseen on 18% korkeampi kuin niiden, jotka eivät ole saaneet kotihoidon tukea.

Tasa-arvon kannalta olennaista on kotivanhempien aseman vahvistaminen. Lasten hoitaminen kotona tulee tunnustaa työksi ja antaa sille kuuluva arvo. Lasten hoitaminen on toimeliaisuutta parhaimmillaan ja perheille on varmistettava perusturva lasten kotihoidon ajaksi sekä asianmukainen eläkekertymä. Kansainvälinen työjärjestö ILO linjasi jo vuonna 2013, että palkaton työ tulee tehdä näkyväksi.

1. Kotihoidon tuen hoitolisässä tulee huomioida perheen todellinen koko.

Nykyisin kotihoidon tuen tulosidonnaisen hoitolisän laskennassa otetaan huomioon maksimissaan 4 henkilöä (2 aikuista ja 2 alle kouluikäistä lasta). Perheen henkilömäärässä ei huomioida lasta, jonka perusteella maksetaan vanhempainpäivärahaa tai joka on koulussa. Tämä ei ole tasa-arvoista. Kotihoidon tuen hoitolisässä perheen kokona tulee ottaa huomioon yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa elävät henkilöt sekä heidän kanssaan samassa taloudessa asuvat molempien alaikäiset lapset eli samalla tavalla kuin varhaiskasvatusmaksua määrittäessä.

Lapsiperheiden köyhyys on lisääntynyt voimakkaimmin kahden huoltajan pikkulapsiperheissä. Toimeentulo-ongelmat heijastuvat lapsiperheissä mm parisuhteen ongelmina sekä monenlaisina huolina vanhemmuudesta ja lapsista. THL on tutkinut lapsiperheköyhyyttä ja on todettu, että lapsuuden aikainen köyhyys erityisen haitallista. Tehokkainta lapsiköyhyyden poistamisen kannalta olisi kohdentaa tukea isoihin lapsiperheisiin, joissa lapsiköyhyys on muita yleisempää ja yhden perheen poistuminen pienituloisista vähentää lapsiköyhyyttä koko lapsimäärällä.

2. Kotivanhemman sairauspäivärahan karenssi tulee lyhentää 55 päivästä 9 päivään eli samaksi kuin muillakin ryhmillä.

Kotivanhemmalla ei ole käytännössä oikeutta sairauslomaan. Kotivanhemman karenssiaika sairauspäivärahaan on 55 päivää, kun muilla ryhmillä se on 9 päivää. Tämä ei ole tasa-arvoista ja se on vakava ongelma, jos kotivanhempä sairastuu vakavemmin. Lyhytaikaisen ja äkillisen sairastumisen kohdallakaan ei tunneta sairausloma → puolison tulisi voida jäädä palkallisesti töistä pois lasten kotihoitajan sairastuessa lyhytaikaisesti ja äkillisesti tai lasten kotihoitajan tulisi saada akuuttiin tilanteeseen sijainen eli kotipalvelua.

3. Kotivanhemmalla tulee olla oikeus työttömyysturvaan ilman 5 kuukauden odotusaikaa.

Tällä hetkellä lasten kotihoitajana toiminut henkilö, jolla on ylioppilastutkinto tai akateeminen tutkinto ammattitutkinnon sijaan, joutuu 5 kuukauden karenssiin työttömyystukea hakiessaan, jos työssäoloehdot eivät täyty. Kotona tehty lastenhoitotyö tulee ottaa huomioon työhistoriassa ja kotihoitajaksot tulee laskea työssööloaikaan, eikä luokitella lasten hoitamista "työelämän ulkopuoliseksi ajaksi" työttömyyspäivärahaa myönnettäessä.

4. Kotivanhemman tekemän lastenhoitotyön tulee olla tasa-arvoista perheen ulkopuolisen tekemän lastenhoitotyön kanssa.

Samasta työstä tulee saada sama palkka, eläke ja työttömyysturva riippumatta siitä, kuka lasta hoitaa. Heikko toimeentulo tekee lapsiaan hoitavan vanhemman taloudellisesti riippuvaiseksi kodin ulkopuolella työtä tekevästä puolisoista. Tasa-arvoa ei voida ratkaista eliminoimalla lasten hoitotyö pois molempien vanhempien elämästä tai pitämällä toimeentulo heikkona niiden tehtävien osalta, joita naiset ovat perinteisesti valinneet tehtäväkseen. Kotihoitajan aseman parantamisen myötä kotivanhemmuudesta muodostuu aito vaihtoehto myös isille.

5. Kotihoidon tuki tulee korottaa vähintään minimivanhempainpäivärahan tasolle.

Kotihoidon tuki tulee nostaa vähintään minimivanhempainpäivärahan tasolle. Kotihoidon tuen korottaminen kannustaisi myös isiä jäämään useammin hoitovapaalle. Kotihoidon tuen leikkaaminen sen sijaan ohjaisi tasa-arvotavoitteiden vastaisesti lapsia hoitavan vanhemman enemmän puolison

tulojen varaan ja vähentäisi perheen pelivaraa lasten tarpeisiin. Lapsen kotihoito on yhteiskunnalle edullisin hoitomuoto ja korotuksen jälkeenkin se säilyisi edullisimpana.

6. Lapsia kasvattaneille tulee myöntää eläke-etuus lapsimäärän mukaan.

Suomalainen perhepolitiikka ei kannusta lasten saamiseen. Synnytystä edeltäviin ansiotuloihin perustuva äitiys- ja vanhempainraha järjestelmä ohjaa naisia lykkäämään ensimmäisen lapsen hankkimisen sellaiseen elämänvaiheeseen, jolloin opinnot on suoritettu loppuun ja asema työelämässä on turvattu. Tämä näkyy ensisynnyttäjien keski-ikänsä nousemisena reilusti yli biologisesti suosiollisimman iän. Tämä vaikeuttaa toivottuun lapsilukuun pääsyä ja alentaa syntyvyyttä.

Monissa maissa pienten lasten vanhemmille on kohdistettu eläkehyvityksiä. Riittävä syntyvyys on eläkejärjestelmän kannalta ehto. Sen sijaan, että Suomessa tulevia eläkkeenmaksajia kasvattaneet maksavat tekemästään työstään mm alentuneena eläkkeenä, lapsia kasvattaneille tulee myöntää eläke-etuus. Lapsia kasvattaneiden työ eläkejärjestelmän taloudellisen kestävyysylläpitämiseksi tulee huomioida reilulla eläkehyvityksellä. Lapsi rahoittaa sen aikanaan eläkemaksuillaan.

Muita etuuslakeja koskevat muutosehdotukset

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista muihin etuuslakeihin**

-

Laki varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja koskevan lain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettuun lakiin**

-

Laki työsopimuslain ja laki merimiesten työsopimuslain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista työsopimuslakiin ja laki merimiesten työsopimuslakiin**

-

Laki vuosilomalain ja laki merimiesten vuosilomalain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista vuosilomalakiin ja merimiesten vuosilomalakiin**

-

Liitelait (lakiehdotukset 18-29)

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista liitelakeihin

-

Vaikutusten arviointi

- **Taloudelliset vaikutukset**

-

- **Vaikutukset julkiseen talouteen**

-

- **Vaikutukset kotitalouksiin**

-

- **Vaikutukset yrityksiin**

-

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

-

- **Muut yhteiskunnalliset vaikutukset**

-

- **Vaikutukset lapsiin ja perheisiin**

-

- **Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon**

-
- **Vaikutukset yhdenvertaisuuteen**

-
- **Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään**

-
- **Onko jokin olennainen vaikutus jäänyt esityksessä arvioimatta tai liian vähälle arvoinnille? Jos on, niin mikä?**

Hallituksen esityksen toimeenpano ja seuranta

-
- **kommentit liittyen uudistuksen toimeenpanoon ja seurantaan**

Muut mahdolliset kommentit

Perhevapaaudistuksen valmistelussa tulee jatkossa kiinnittää huomiota myös seuraaviin asioihin:

1. Lapsiperheiden perusturvan tasoa tulee nostaa, jotta lapsiköyhyys vähenee ja lapsitoiveet voivat toteutua nykyistä oleellisesti paremmin. Lapsilukutoiveita karsivat eläkekertymä ja toimeentulo lastenhoitoajalta, kasvavat asumis- ja liikennekustannukset sekä työ- ja hoitopaikkamatkoihin kuluva aika muuttovoittoalueilla. Lisäksi synnytystä edeltäviin ansiotuloihin perustuva vanhempainrahajärjestelmä ohjaa lykkäämään ensimmäistä lasta sellaiseen elämänvaiheeseen, jolloin opinnot on suoritettu loppuun ja asema työelämässä on turvattu.

2. Minimivanhempainpäiväraha tulee nostaa tasolle, jolla lapsitoiveet voivat toteutua nykyistä oleellisesti paremmin. Synnytystä edeltäviin ansiotuloihin perustuva vanhempainrahajärjestelmä ohjaa lykkäämään ensimmäistä lasta sellaiseen elämänvaiheeseen, jolloin opinnot on suoritettu loppuun ja asema työelämässä on turvattu. Tämä näkyy ensisynnyttäjien keski-ikänsä nousemisena reilusti yli biologisesti suosiollisimman iän ja vaikeuttaa toivottuun lapsilukuun pääsyä sekä alentaa syntyvyyttä. Perhevapaita tulee uudistaa niin, että myös opiskelun ja perheen yhdistäminen helpottuu.

3. Perhevapaa uudistuksen pohjamallissa käytetty sukupuolineutraaliterminologia ei ole perusteltua. Perhevapaiden uudistamisessa tulee huomioida erilaiset perheet, mutta ideologisista syistä laista ei tule poistaa termejä äiti ja isä. Muut sovellutukset etuisuuksien jaossa on kirjattava lakiin soveltavalla tekstillä. Tilastokeskuksen mukaan lapsiperheitä oli vuonna 2018 yhteensä 561 965. Perheitä, joissa vanhemmat olivat samaa sukupuolta oli 785 eli 0,1% lapsiperheistä. Näiden perheiden yhdenvertainen kohtelu ei edellytä äiti- ja isä-termien poistamista laista.

Perhevapaita ja lastenhoidon tukia tulee edelleen kehittää lasten ja erilaisten perheiden tarpeista lähtien:

1. Joustava hoitoraha tulee ulottaa myös 3-9-vuotiaisiin lapsiin.

Nykyinen työ- ja perhepolitiikka mahdollistaa huonosti osa-aikaisen työn tekemisen, vaikka osa-aikatyön helpottamisella voisi nostaa sekä työllisyysastetta että parantaa lapsiperheiden elämänlaatua. Moni vanhempi tekisi pikkulapsiaikana mieluiten lyhyempää työaika, osa-aikatyötä tai freelance-töitä. Osa-aikatyöllä ei ole mahdollisuuksia lisääntyä ellei osapäivähoitoa aleta tukea yhtä voimakkaasti kuin kokopäivähoitoa nyt tuetaan. Osittainen hoitoraha ja joustava hoitoraha tulee yhdistää ja hoitotukea tulee myöntää työaikaansa lyhentäville vanhemmille siihen saakka, kunnes lapsi täyttää 9 vuotta. Vanhempien tulee voida järjestää työaikaansa lyhentäminen myös siten, että molemmat lyhentävät työaikaansa samanaikaisesti ja saavat siitä korvauksen. Myös yrittäjillä on oltava oikeus osa-aikaisen työn oikeuttamaan etuuteen.

2. Joustavalla hoitorahalla tulee voida yhdistää opiskelu ja lastenhoito.

Perheellisille opiskelijoille tulisi mahdollistaa lasten kotihoidon ja päivähoidon yhdistäminen joustavalla ja taloudellisesti järkevällä tavalla. Joustava hoitoraha helpottaisi opiskelijaperheiden lastenhoitojärjestelyitä ja opiskelumahdollisuuksia etenkin silloin, kun lasten päivähoitomaksut määräytyvät työssäkäyvän puolison tulojen perusteella. Vuonna 2015 opintoja viivästyttivät eniten oppimisvaikeudet, taloudelliset syyt, lastenhoidolliset syyt ja terveydelliset syyt (Pekkola & Lehtonen 2015). Lapsen hankintaan liittyvät motiivit ja rakenteet 18-40 -vuotiaiden suomalaisten keskuudessa vuonna 2015. KYAMK).

3. Vanhemmuuden kustannukset tulee tasata.

Vanhemmuuden kustannukset, joista keskeisimmät ovat raskaudenaikaiset sairauspoissaolot sekä sairaan lapsen hoitokulut, tulee kustantaa yhteisen verotuksen kautta, kuten Ruotsissa tai vaihtoehtoisesti jakaa kustannukset kaikkien työnantajien kesken. Tämä lisäisi syntyvyyttä ja parantaisi huoltosuhdetta. Lasten syntyminen on yhteiskunnan eilinehto, joten vanhemmuuden kustannusten maksaminen on myös yhteinen asia. Työnantajan saama kertakorvaus ei ole riittävä. Tasaamalla vanhemmuuden kustannukset yrittäjän kynnyksellä lapsensaanti-ikässä oleva nainen tai pienten lasten äiti pienenee huomattavasti ja sukupuolten välinen tasa-arvo lisääntyy työmarkkinoilla.

4. Perhevapaita tulee joustavoittaa.

Perhevapaita tulisi voida jakaa nykyistä useampaan osaan ja pidemmälle aikavälille. Perhevapaamallin tulee joustaa perheiden tilanteen mukaan sekä tukea lapsen kehitystä ja kasvua. Isät käyttävät vain osan heille kiintiöidyistä vapaista ja osa isistä ei käytä lainkaan perhevapaita. On tärkeämpää mahdollistaa useammalle isälle perhevapaan käyttäminen sen sijaan, että luodaan lisäkannustimia niille isille, jotka jo käyttävät perhevapaita. Vanhempainvapaapäiviä tulee voida käyttää osa-aikaisesti.

5. Tasarahamallista tulee tehdä valtakunnallinen kokeilu.

Tasarahamallissa perheiden erilaisia ratkaisuja tuetaan yhtä paljon, eikä tuki ei ole sidoksissa vanhempien työssäkäyntiin tai opiskeluun. Tasarahalla perhe voi ostaa päivähoitoa, palkata lasten hoitajan tai käyttää rahan perheen toimeentulon turvaamiseen työajan lyhentyessä tai kotivanhemmuuden aikana. Tasarahamallissa jokainen lapsi ja perhe on yhtä arvokas. Lapsiperheiden Etujärjestön esittämä perhevapaamalli on aidosti tasa-arvoinen. Tasaraha mahdollistaisi työ-, opiskelu-, ja lapsiperhe-elämän yhdistämisen inhimillisesti ja joustavasti. Malli huomioi erityisesti lapsen – perhevapaauudistuksen keskeisimmän, mutta unohdetuimman henkilön.

Kokeilulla saisi arvokasta tietoa siitä, miten aito valinnanvapaus ja joustava lastenhoito- ja perhevapaajärjestelmä vaikuttaisi lapsiperheiden keskinäiseen tasa-arvoon, hyvinvointiin sekä syntyvyyteen. Perheet haluavat tutkimusten mukaan joustoja ja aidon vapauden valita.

Fabritius Roberta
Lapsiperheiden Etujärjestö ry